Tarım Ürünleri Piyasaları

ÜZÜM

SGB
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

Ocak 2021

Dünya Üzüm Verileri (bin ton)

	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim[3] (%)
Alan (bin ha)[1]	7.906	7.625	7.541	7.594	7.672	1,0
Verim (ton/ha)[1]	1.077	1.079	1.076	1.166	1.114	-4
Üretim[1]	76.526	74.412	73.535	80.048	77.137	-3,6
Yaş Üzüm İthalat[2]	7.887	8.637	11.279	10.774	10.413	-3,4
Yaş Üzüm İhracat[2]	7.780	8.194	10.788	9.107	10.126	11,2
Kuru Üzüm İthalat[2]	1.704	1.780	2.327	2.093	2.347	12,2
Kuru Üzüm İhracat[2]	1.082	1.104	3.021	2.100	2.929	39,5
Kuru Üzüm İhracat Fiyatı ($/ton)[2]	2,16	2,12	1,66	1,94	2,21	14,2

Kaynak: [1]/FAOSTAT, [2]/UN Come Trade (Erişim:18.01.2021) [3]/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

Üzüm, iklim ve toprak istekleri yönünden çok seçici olmaması, çoğaltma yöntemlerinin kolay olması ve farklı şekillerde değerlendirilmesi gibi sebeplerden dolayı dünyadaki en yaygın kültür bitkilerinden biridir. FAO verilerine göre, 2019 yılı itibarıyla dünyada 7,7 milyon ha alanda üzüm üretimi yapılmakta olup, bu üretim alanının %22,7'si İspanya'da bulunmaktadır. İspanya'yı Fransa, Çin, İtalya ve Türkiye takip etmektedir. Dünya yaş üzüm üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,6 oranında azalış göstererek 77,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya yaş üzüm üretiminde 14,3 milyon ton üretimle Çin birinci sırada yer alırken, 7,2 milyon ton ile İtalya ikinci sırada, 6,7 milyon ton üretimle ABD üçüncü sırada yer almaktadır. 2019 yılında dünyada toplam 10 milyon ton yaş üzüm ihracatının 1,7 milyon tonu Türkiye tarafından yapılırken, 1,3 milyon ton ile Güney Afrika ikinci sırada, 1,2 milyon ton ihracat ile İspanya üçüncü sırada yer almaktadır. Aynı yıl dünyada toplam yaklaşık 3 milyon tonluk kuru üzüm ihracatı yapılmış olup, bunun 2,1 milyon tonu (%73,0) Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir.

Üzüm üretim alanında önemli ülkeler (%)

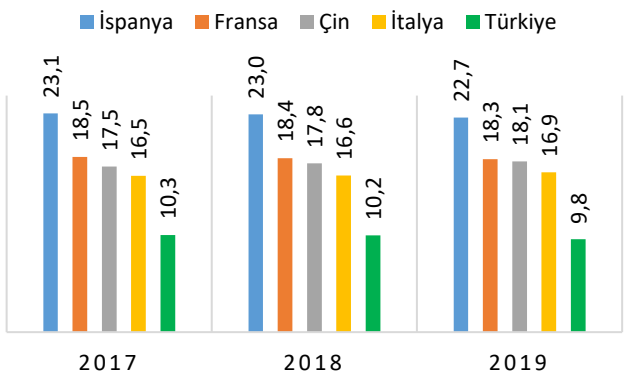

Ülkelere göre dünya kuru üzüm ihracatı (2019, %)

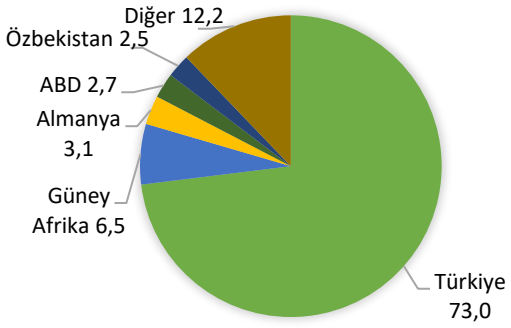

Üzüm üretiminde önemli ülkeler (%)

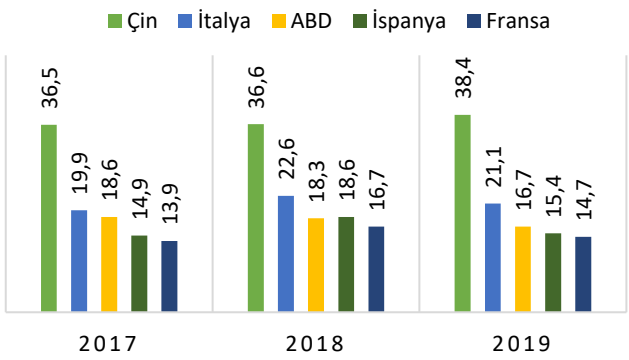

Ülkelere göre dünya kuru üzüm ithalatı (2019, %)

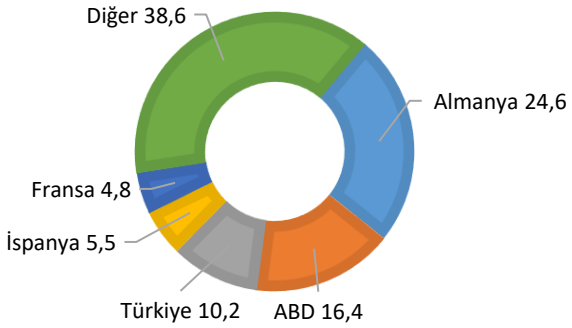

Kuru üzüm ihracatında Türkiye'yi %6,5 ile Güney Afrika, %3,1 ile Almanya izlemektedir. 2019 yılında 10 milyon tonluk dünya yaş üzüm ithalatının %24,8'i Almanya tarafından yapılırken, Almanya'yı %10,8'lik pay ile İngiltere, %7,7'lik pay ile ABD izlemektedir. Dünya toplam kuru üzüm ithalatında Almanya 578 bin tonluk ithalatla ilk sırada yer alırken, yaklaşık 384 bin ton ile ABD ikinci sırada, 241 bin ton ile Türkiye üçüncü sırada yer almaktadır.

Dünya kuru üzüm ihracat fiyatlarının son beş yıllık seyri incelendiğinde, 2015 yılında 2.342 $/ton olarak gerçekleşen ihracat fiyatı 2019 yılında üç katına ulaşarak 6.486 $/ton'a yükselmiştir.

Türkiye Üzüm Verileri (bin ton)

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	Değişim % [/1]
Alan (1000 da)	4.620	4.352	4.169	4.170	4.054	-2,8
Verim (kg/da)	790	919	1.007	943	1.011	7,2
Üretim	4.175	3.650	4.000	4.200	3.933	-6,4
Tüketim	2.312	2.072	2.288	2.186	2.181	-0,2
İthalat	16	14	8	9	131	1.356
İhracat	1.296	1.003	1.231	1.397	1.339	-4,2
Stok Değişimi	8	41	82	39	20	-47,8

Kaynak: TÜİK (Erişim: 19.01.2021), [1] /Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir. Piyasa dönemi: 1 Temmuz-30 Haziran

Bağ alanları; Türkiye'de 2019 üretim döneminde 4,1 milyon dekar alanda üzüm üretimi gerçekleşmiştir. Bölgelere göre üretim incelendiğinde, Ege'de çekirdeksiz, Marmara'da sofralık ve şaraplık, Akdeniz'de ilk turfanda, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da şaraplık, sofralık, çekirdekli kurutmalık üzüm yetiştiriciliği gelişme göstermektedir. Tüm bağ alanları (yaş, kuru ve şaraplık üzüm) bakımında incelendiğinde %19,9'luk pay ile Manisa (809 bin da) ile birinci sırada yer alırken, Manisa'yı Denizli (374 bin da) ve Mardin (355 bin da) takip etmektedir.

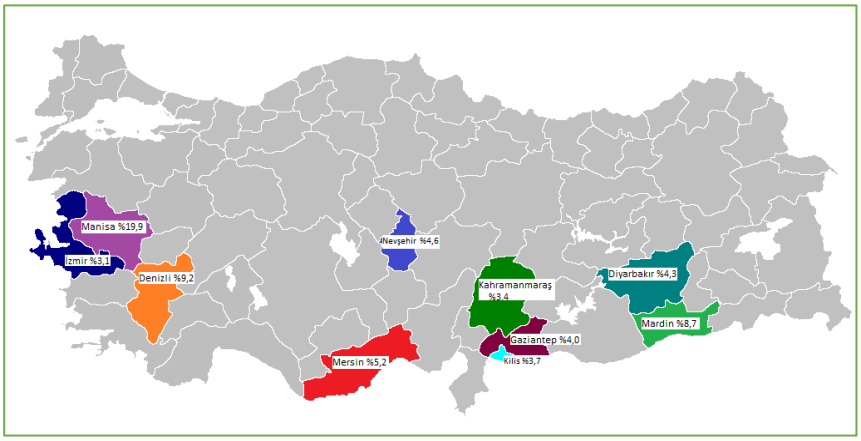

Üzüm üretimi; 2019 üretim döneminde Türkiye'de 4 milyon ton üzüm üretimi gerçekleşmiştir. Üzüm üretiminde önemli bir yere sahip olan Manisa 1,5 milyon ton üretimle Türkiye üretiminin %37,7'sini gerçekleştirmiştir. Denizli 441 bin tonluk üretimi ile ikinci sırada, 329 bin tonluk üretim ile Mersin üçüncü sırada yer almaktadır.

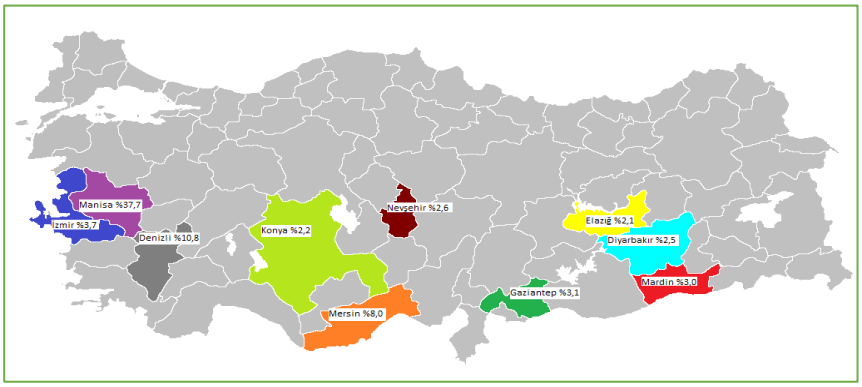

Türkiye'de Üzüm İhracatı; Türkiye dünya üzüm ticaretinde en etkin role sahip ülke konumundadır. Türkiye'de ihracata yönelik üzüm üretimi bakımından ilk sırayı çekirdeksiz üzüm almaktadır. Türkiye'de üzüm ihracatının %95'ini sultani çekirdeksiz kuru üzüm oluşturmaktadır. Dünya kuru üzüm ihracatında birinci sırada yer alan Türkiye 2019/20 piyasa döneminde yaklaşık 246 bin tonluk ihracatın %64,4'ünü Birleşik Krallık, Almanya, Hollanda, İtalya ve Fransa'nın yer aldığı beş ülkeye yapmış olup, bu ihracat karşılığında 514 milyon $ gelir elde edilmiştir. Bu ülkelerden bazıları Türkiye'den ithal ettikleri kuru üzümlerin bir kısmını yeniden ihraç ederek (Re-eksport) değerlendirme yoluna gitmektedir. Yaş üzüm ihracatında 2019/20 piyasa döneminde 206 bin tonluk ihracatın %79,1'ini Rusya, Ukrayna, Belarus, Suudi Arabistan ve Suriye'nin yer aldığı beş ülkeye yapmış olup, bu ihracat karşılığında 151 milyon $ gelir elde edilmiştir.

Türkiye yaş üzüm ihracatında önemli ülkeler (2019/20, %)

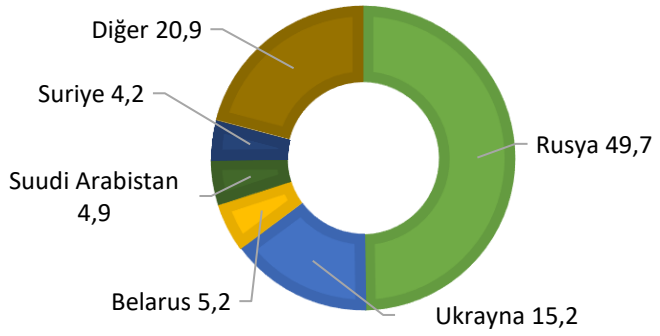

Türkiye kuru üzüm ihracatında önemli ülkeler (2019/20, %)

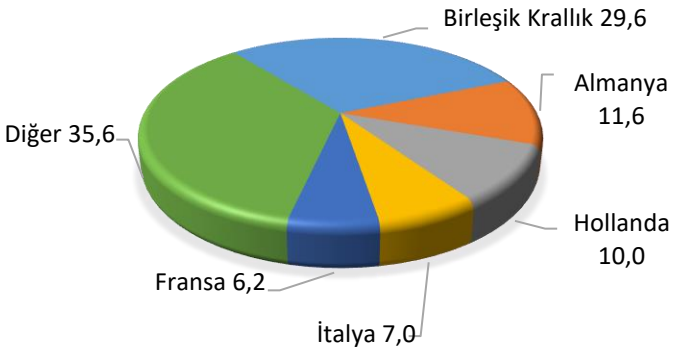

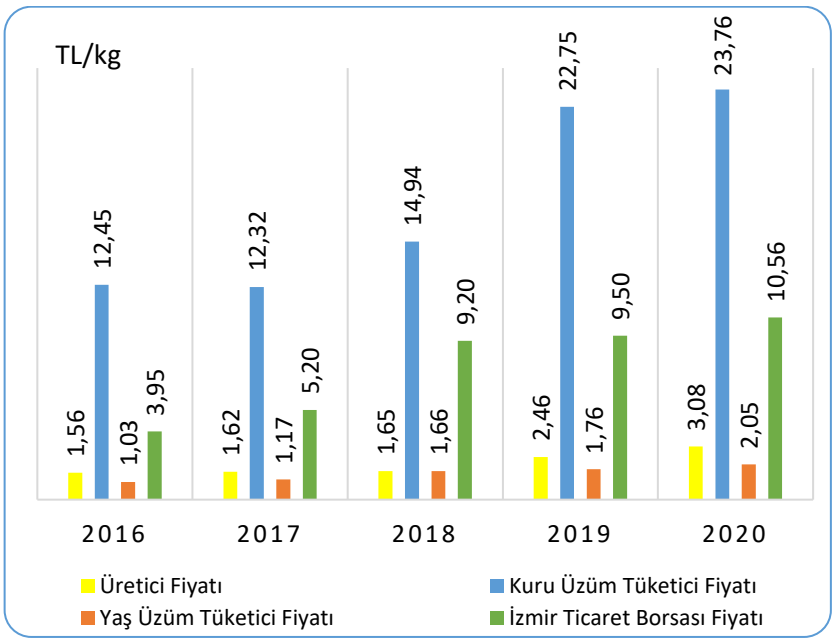

Kaynak: TÜİK, İzmir Ticaret Borsası

TÜİK verilerine göre, 2020 yılında üzüm üretici fiyatı bir önceki yıla göre %25,2 artarak 3,08 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Yaş üzüm tüketici fiyatı 2020 yılında 2019 yılına göre %16,48 oranında artış göstererek ortalama 2,05 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Kuru üzüm tüketici fiyatı ise 2020 yılının Aralık ayında bir önceki aya göre %1,84 ve bir önceki yılın aynı ayına göre %3,09 artarak 23,76 TL/kg olmuştur. İzmir Ticaret Borsasında en fazla işlem gören kuru üzüm fiyatları dikkate alındığında, 2020 yılında kuru üzüm fiyatı bir önceki yıla göre %11,16 oranında artış göstererek ortalama 10,56 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de Üzüm Destekleme Politikaları

2020 yılı destekleri kapsamında standart fidan kullanan üreticiye 100 TL/da, sertifikalı fidan kullanan üreticiye ise 280 TL/da destek verilmektedir. Üzüm üreticilerinin girdi maliyetlerinin düşürülmesi, dış pazarda rekabet güçlerinin artırılması, üretimde sürekliliğin sağlanabilmesi için, 2020 yılında 15 TL/da mazot desteği, 4 TL/da kimyevi gübre desteği , 40 TL toprak analizi desteği ve biyoteknik -biyolojik mücadele kapsamında toplam 130 TL/da verilmektedir. Ayrıca organik üzüm yetiştiren üreticilere 1. Kategori kapsamında bireysel sertifikaya sahip olan üreticiye 100 TL/da, grup sertifikasına sahip üreticilere ise 50 TL/da ve iyi tarım uygulamaları yapan üzüm üreticilerine 2. Kategori kapsamında bireysel sertifikaya sahip olanlara 40 TL/da, grup sertifikasına sahip üreticilere ise 20 TL/da destek verilmektedir. Üründe fiyat istikrarının sağlanması ve mevcut pazarların korunabilmesi için 2020 yılı TMO müdahale alım fiyatları 10 no bandırmalı çekirdeksiz kuru üzüm 13 TL/kg, 9 no bandırmalı çekirdeksiz kuru üzüm 12,5 TL/kg, 8 no bandırmalı çekirdeksiz kuru üzüm 12,0 TL/kg ve 7 no bandırmalı çekirdeksiz kuru üzüm 11,5 TL/kg olarak açıklanmıştır.

Yıllar	Verilen Destek (TL/kg)			
	Mazot	Gübre	Toprak Analizi	Toplam
2016	0,012		-	0,012
2017	0,009	0,004	0,04	0,053
2018	0,011	0,004	0,042	0,057
2019	0,015	0,004	0,04	0,058
2020	0,015	0,004	0,04	0,058

Kaynak: TOB verilerinden TEPGE hesaplamaları, 2020 yılı hesaplamaları 2019 yılı verimi esas alınarak yapılmıştır.

	2016	2017	2018	2019	2020
Üzüm Fiyatı (TL/kg)	1,56	1,62	1,65	2,46	3,08
Üzüm Fiyatı + Destek (TL/kg)	1,57	1,63	1,66	2,47	3,09
Gübre Fiyatı (TL/kg) (AS%21)	0,53	0,71	1,03	1,22	1,28
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	4,69	5,78	6,43	6,07
1 kg üzüm ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Üzüm/Gübre	2,94	2,28	1,6	2,02	2,41
Üzüm+ Destek/Gübre	2,97	2,3	1,61	2,03	2,42
Üzüm/Mazot	0,41	0,35	0,29	0,38	0,51
Üzüm+ Destek/Mazot	0,41	0,35	0,29	0,38	0,51

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları
2020 destekleri, 2019 verimi esas alınarak hesaplanmıştır.

Üzüm Girdi Pariteleri

2020 yılında bir önceki yıla göre yaş üzüm üretici fiyatı %25,2 artarak 3,08 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında gübre fiyatı bir önceki yıla göre %4,9 artarak 1,28 TL/kg, mazot fiyatı ise %5,6 oranında azalarak 6,07 TL/lt olmuştur.

Üzüm girdi pariteleri dikkate alındığında, 2020 yılında bir önceki yıla göre üzüm/gübre paritesinde %19,3, üzüm/mazot paritesinde ise %34,2 artış meydana gelmiştir.

Üzüm fiyatındaki artış ile girdi fiyatlarındaki artışa bağlı olarak 1 kg üzüm ile alınabilecek girdi miktarı bir önceki yıla göre yükselmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Üzüm, iklim ve toprak istekleri yönünden çok seçici olmaması, çoğaltma yöntemlerinin kolay olması ve farklı şekillerde değerlendirilmesi gibi sebeplerden dolayı dünyadaki en yaygın kültür bitkilerinden biridir. FAO verilerine göre, 2019 yılı itibarıyla dünyada 7,7 milyon ha alanda yaklaşık 77,1 milyon ton üzüm üretimi yapılmakta olup, hektara verim 1.114 tondur. Türkiye dünyanın en büyük çekirdeksiz kuru üzüm üreticisi ve ihracatçısıdır. Türkiye'de dünya ticaretine konu olan ve ihracatta büyük öneme sahip ürün, çekirdeksiz ve özellikle Sultani tip kuru üzümleridir. TMO 2019 yılı Üzüm Sektörü Raporu'na göre Türkiye'de üretilen üzümün yaklaşık %60'ı çekirdekli, %40'ı ise çekirdeksiz üzümden oluşmaktadır. TÜİK Bitkisel Üretim İstatistiklerine göre, Türkiye'de 2019 üretim döneminde 4,1 milyon dekar alanda 4,1 milyon ton üzüm üretimi gerçekleşmiştir. Ülkemizde 2 milyon 50 bin tonu sofralık, 1 milyon 599 bin tonu kurutmalık (369 bin tonu çekirdekli, 1.230 bin tonu çekirdeksiz) ve 451 bin tonu şaraplık olmak üzere toplam 4 milyon 100 bin ton üzüm üretimi gerçekleşmiştir. Toplam üzüm üretimimizin %30'unu 1.230 bin ton ile çekirdeksiz kurutmalık üzüm oluşturmaktadır. 2020 yılı üretim döneminde üzüm üretimi bir önceki yıla göre %2,7 oranında artarak 4,2 milyon ton olarak açıklanmıştır.

Tüm dünyada üretilen çekirdeksiz kuru üzümün yaklaşık %70-75'i uluslararası ticarete konu olmakta, kalan kısmı üretici ülkelerin kendi iç piyasalarında tüketilmektedir. Üretici ülkelerin iç tüketimleri 250-350 bin ton civarında seyretmektedir. Türkiye'de üretilen üzümler, çoğunlukla kuru ve yaş olarak tüketilmekle birlikte, bir miktar üzüm de pekmez, bulama, pestil, lokum gibi formlarda doğrudan veya sirke ile içki yapımında kullanıldığı gibi dolaylı olarak sanayi tarafından da değerlendirilmektedir. TMO 2019 yılı Üzüm Sektörü Raporu'na göre Türkiye'nin çekirdeksiz kuru üzüm iç tüketim miktarı ise 35-50 bin ton seviyesindedir. Kuru üzüm, gelecek yıllarda, dünya organik gıda pazarından daha büyük paylar alabilecek bir üründür.

COVID-19 salgınının tüm dünyayı tehdit ettiği içinde bulunduğumuz süreçte tarım sektöründe talep yakasında Türkiye'yi etkileyecek en önemli alanlardan birisi de ihracat olmuştur. Ancak Türkiye COVID-19 döneminde üzüm, ayva, kiraz ve nar gibi birçok sebze ve meyve ihracatında artış yaşamıştır. Bu artışın kısmen başka ülkelerde hasat konusunda yaşanan sorunlarla ilişkili olduğu düşünülebilir. Bunun yanı sıra salgının yayılmaması için alınan tedbirlerin içinde sokağa çıkma yasağı ve evden çalışma gibi tedbirlerle birlikte sağlıklı atıştırmalık olan kuruyemiş tüketiminin de arttığı düşünülmektedir. Bu dönemde Türkiye, Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlıklı ürünler listesine aldığı çekirdeksiz kuru üzümde 2019/2020 piyasa yılında Türkiye 246 bin tonluk kuru üzüm ihracatıyla dünya ihracatında tek başına %36'lık paya sahip olmuştur. Gelecek yıllarda da Türkiye'nin özellikle kuru üzüm ihracatında dünya sıralamasındaki liderliğini koruyacağı öngörülmektedir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge

Bilgi için: Zeliha YASAN ATASEVEN, zeliha.yasanataseven@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833